MOGUĆNOSTI TRANZICIJSKOG POTENCIJALA BH SPORTA KAO I NJEGOVOG USPJEŠNIJEG POVEZIVANJA SA UKUPNOM BOSANSKOHERCEGOVAČKOM TURISTIČKOM PONUDOM

Besim Redžepagić, dr

Internacionalni – Univerzitet u Novom Pazaru
Novi Pazar, Srbija

besim.redzepagic@yahoo.com

Šemsudin Plojović, prof. dr

Internacionalni – Univerzitet u Novom Pazaru
Novi Pazar, Srbija

s.plovic@uninp.edu.rs

Enis Ujkanović, doc. dr

Internacionalni – Univerzitet u Novom Pazaru
Novi Pazar, Srbija

e.ujkanovic@uninp.edu.rs

Apstrakt

Karakteristike postsocijalističkih zemalja, pa i zemalja bivše Jugoslavije je da su imali i dalje imaju izuzetne sportske potencijale ali se ti potencijali ne smatraju dovoljno materijaliziranim, odnosno ne prepoznaju u svojstvu potencijalnih faktora razvoja njihovih vlastitih ekonomija i samoodrživog razvoja koncepta sporta.

Bosna i Hercegovina kao i ostale zemlje u tranziciji, zahvaljujući atraktivnosti sporta, šansu za razvoj vlastite ekonomije pronalazi u povezivanju sporta sa drugim društveno komplementarnim djelatnostima (turizam, ugostiteljstvo, kultura, obrazovanje, trgovina, ekološki zdrava hrana i sl.) i na taj način povećava nivo zainteresovanosti za potencijalna ulaganja. Upravo se na ovim tezama i zasniva istraživanje autora koji su pokušali istražiti faktore koji utiču na razvoj tranzicijskog potencijala BH sporta i njegovog povezivanja sa turističkom ponudom.

Ključne riječi: sportski proizvod, tržište, turizam, menadžment u sportu

POSSIBILITIES OF THE TRANSITIONAL POTENTIAL OF BOSNIAN SPORTS AND ITS MORE SUCCESSFUL COMBINATION WITH THE BOSNIAN TOURIST OFFER

Abstract

Characteristics of post-socialist countries, including the countries of the former Yugoslavia, are that they had, and still have, an exceptional sporting potential, but these resources are not sufficiently materialized, i.e. they are not being recognized as a potential factor for the

development of the respective economic system, and a sustainable development of the concept of sports.

Bosnia and Herzegovina, as other countries in transition, due to the attractiveness of sports, see a chance for the development of their own economy by linking sports with other socially complementary activities (tourism, hospitality, culture, education, trade, healthy food, etc.) and so want to increase the level of interest for potential investments. In this research, the authors tried to explore the factors that influence the development of the transition potential of Bosnian sports and its connection with its tourist offer.

Keywords: sports product, market, tourism, sports management

JEL codes: L83

UVOD

Ovaj rad predstavlja naučno objektiviziranu analizu sportskog tržišta Kantona Sarajevo u procesima tranzicije bosanskohercegovačkog društva zasnovanom na konceptu savremenog marketinga. Provedeno istraživanje imalo je fazni karakter i uključivalo je propitivanje zastupljenosti sportskih proizvoda koje na tržištu sporta nude domaće i inostrane sportske organizacije kao i konzumiranje sportskog proizvoda u obliku sportsko rekreacijskih sadržaja.

Cilj i svrha istraživanja odnosila se na analizu zastupljenosti sportskih proizvoda (osnovni i komplementarni sportski proizvodi) koji se na ovom tržištu sporta nude, a čiji sportovi prema dosadašnjim istraživanjima imaju visok nivo marketinškog i poduzetničkog potencijala, te je na osnovu toga izvršena procjena tranzicijskog potencijala sportskog tržišta kroz ciljne segmente sportskih potrošača (građana) koji konzumiraju sportske proizvode. Samo prikupljanje podataka se odvijalo u dvije faze koje su vezane za sportsku i opću javnost kao izvore informacija u kontekstu marketinške analize ciljne javnosti. Istraživanjem su obuhvaćene varijable koje su se ticale tranzicijskih mogućnosti BH sporta kao i potencijala sportskog tržišta Kantona Sarajevo, te su na osnovu toga procijenjeni kvaliteti pojedinih BH sportova, njihova atraktivnost i praćenje putem TV-a. Važan segment analize odnosio se na demografske faktore koji doprinose boljoj percepciji sportskog proizvoda od strane potencijalnih korisnika (broj stanovnika, pol, starosna dob, obrazovna struktura, zaposlenost, mjesečna plata itd.).

Rezultati istraživanja nesumnjivo upućuju na to da se povećanjem ekonomskih ulaganja u sportsku djelatnost povećava i potražnja za sportskim proizvodima na tržištu Kantona Sarajevo i na taj način snaže njegovi ukupni tranzicijski potencijali. Također je zaključeno da je tranzicijski potencijal BH sporta uslovljen transferom savremenih znanja o sportu putem povećanja nivo edukacije sportskih menadžera. Ono što se u daljnjim analizama pokazalo bitnim za tranzicijski potencijal BH sporta jeste i potreba opće javnosti za kvalitetnim sportskim proizvodima bilo da se oni nude izravno na sportskim terenima ili putem televizije.

U tom smislu utvrđeno je da razvojni potencijali sportskog tržišta Kantona Sarajevo zavisi od veće zastupljenosti vrhunskog sporta.

PREDMET ISTRAŽIVANJA

Predmet istraživanja baziran je na analizi tržišta Kantona Sarajevo i to svih njegovih devet općina (Stari grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi grad, Ilidža, Hadžići, Trnovo, Vogošća i Ilijaš) koja se odnosi na ciljne skupine opšte i sportske javnosti. Uži kontekst predmetnog istraživanja zasnovan je na procjeni ekonomskih potencijala sportske djelatnosti u okviru tranzicijskih mogućnosti bosanskohercegovačkog društva. U tom smislu analizirani su odnosi između ponuđenog sportskog proizvoda s jedne strane i konzumiranja takvih proizvoda sa druge strane, bez obzira da li se takvi proizvodi nude u formi domaćih, internacionalnih ili individualno rekreativnih sportskih sadržaja. Plojović Š. iznosi zanimljivo stajalište po kojem bi sportski klub u idealnim uslovima trebao da bude organizovan kao akcionarsko društvo kojim bi upravljali akcionari. Ovakvo stajalište obrazlaže „vjekovnom“ ekonomskom praksom koja upućuje na zaključak da se društvena imovina koristi kao svoja, a čuva kao tuđa i da je najprofitabilniji oblik organizovanja kapitala akcionarsko društvo. Na taj način bi menadžment sportskog kluba imao zadatak da klub ostvaruje prihode od svog poslovanja, a prihodi bi se uglavnom ostvarivali putem: članarina, sponzorstava, iznajmljivanja sportskih objekata, transfera igrača i sl. [5]

PROBLEM ISTRAŽIVANJA

Problem istraživanja odnosi se na procjenu aktuelnih tranzicijskih potencijala sportskih proizvoda zastupljenih na cjelokupnom području Kantona Sarajevo u dijelu ciljnih segmenta opšte i sportske javnosti čiji stavovi i mišljenja imaju veoma važnu ulogu između ponuđene kvalitete sportskog proizvoda i ostvarenog profita na sportskom tržištu.

Nadalje, razrada problema posebno je usmjerena na istraživanje segmenta sportske javnosti u kontekstu efikasnog upravljanja procesima marketinga unutar sportskih organizacija Kantona Sarajevo. Poseban problem ovog istraživanja odnosio se pitanje plasman osnovnog, komplementarnog i jednostavno integriranog sportskog proizvoda na sportskom tržištu te provođenju vlastitih aktivnosti, kojima se obezbjeđuje funkcionisanje sporta kao biznisa. S tim u vezi propitivani su stavovi i mišljenja koja se odnosili na unaprijeđenja bosanskohercegovačkog sporta u budućnosti.

CILJ I ZADACI ISTRAŽIVANJA

Na osnovu definiranog predmeta i problema istraživanja, ekstrahovani su ciljevi istraživanja.

Generalni cilj istraživanja je utvrđivanje povezanosti i uticaja sportskih proizvoda na sportskom tržištu Kantona Sarajevo koji mogu poslužiti kao indikatori procjene ukupnog tranzicijskog potencijala bosanskohercegovačke sportske djelatnosti na osnovu kojih se podiže nivo ekonomskih ulaganja, snaži privredna djelatnost i povećava ukupni nivo društvenog kapitala.

Na osnovu metodološko teoretskih, ali i primijenjeno znanstvenih iskustava istraživanjem su većim dijelom objektivizirane mogućnosti sportske djelatnosti koje u tranzicionim uslovima po svojoj funkciji predstavljaju značajan alokator resursa ali i mogući generator ukupnog društvenog kapitala.

Polazeći od ciljeva postavljeni su osnovni zadaci:

- Istraživanje sportskog tržišta sa stanovišta primjene marketinških tehnika u domenu “sporta kao biznisa”.
- Istraživanje zastupljenosti sportskih proizvoda na sportskom tržištu Kantona Sarajevo

OSNOVNE HIPOTEZE

Istraživanja u ovom radu zasnovana su na slijedećim hipotezama:

Generalna hipoteza:

HG. Mogućnosti tranzicijskog potencijala BH sporta kao i njegovog uspješnijeg povezivanja sa ukupnom bosanskohercegovačkom turističkom ponudom (složeno integrirani sportski proizvod) uvjetovana je povećanjem ekonomskih ulaganja u sportsku djelatnost iz budžeta javne vlasti, inoviranim zakonskim rješenjima, te vlastitim marketinškim aktivnostima sportskih organizacija.

METODOLOGIJA RADA

Istraživanje provedeno u sklopu ovog rada za cilj je imalo opis pojava koje se tiču tranzicijskih procesa u BH sportu, te stanja koje se odnosi na pojednine sportove izdvojene kao interesantne na tržištu od strane sportske i opće javnosti.

Također, nastojalo se ispitati kakvi su to faktori koji uslovljavaju sam tržišni potencijal i otkriti modele predikcije samog tržišnog potencijala BH sporta, a na osnovu tih faktora koji su identificirani kao bitni od strane sportske i opće javnosti prepoznati mogući razvoj BH sporta u budućnosti.

Sadržajno istraživanje je imalo dvije faze i to:

1. Prva faza, sadržavala je deskriptivnu analizu sa svim relevantnim statističkim parametrima, pri čemu su identificirani oblici konzumiranja domaćeg osnovnog i komplementarnog sportskog proizvoda od strane aktivnih i pasivnih potrošača na području devet općina Kantona Sarajevo. Zatim je izvršena analiza i procjena konzumiranja rekreativnih sadržaja od strane aktivnih potrošača takođe na svih devet općina Kantona Sarajevo, procjena TV gledanosti. Ključ prve faze istraživanja bila je identifikacija tranzicijskog potencijala BH sporta i mogućnosti povezivanja sa ukupnom bosanskohercegovačkom turističkom ponudom.
2. U drugoj fazi istraživanja izvršena je analiza sportske javnosti sa aspekta predloženih strategija unaprijeđenja BH sporta u budućnosti, te je procijenjen poslovni uspjeh, struktura i način ostvarivanja zarade analiziranih sportskih organizacija, koji su poslužili u svrhu procjene ukupnog poboljšanja BH sporta u budućnosti.

INSTRUMENTI ISTRAŽIVANJA

Osnovni instrumenti prikupljanja podataka jesu anketni upitnici, zapravo dvije forme anketnih upitnika od kojih je jedan namijenjen za prikupljanje podataka na ispitanicima i uposlenicima sportskih organizacija koji predstavljaju tzv. sportsku javnost a drugi je namijenjen za prikupljanje podataka na ispitanicima koji predstavljaju tzv. opću javnost.

METODOLOŠKI POSTUPAK ANALIZE STAVOVA SPORTSKE JAVNOSTI KOJI DETERMINIRAJU HIPOTEZU HG

Nezavisne varijable ili prediktori su indikatori percipiranih ekonomskih ulaganja od strane sportske javnosti u odnosu na realnu financijsku podršku, zakonodavstvo te sistemska uređenja od strane javne vlasti bosanskohercegovačkog društva.

Kao zavisne varijable (indikatori) tranzicijskog potencijala BH sporta navedeni su stavovi percipirani od strane sportske javnosti (sportskih organizacija) koji se odnose na sljedeće:

1. Percepcija nogometa kao kvalitetnog sporta (FKS) (*predstavlja binarnu varijablu sa vrijednostima 0 što znači da sport nije naveden kao kvalitetan i 1 što znači da je sport naveden kao kvalitetan*),
2. Percepcija borilačkih sportova kao kvalitetnog sporta (BSKS), (*predstavlja binarnu varijablu sa vrijednostima 0 što znači da sport nije naveden kao kvalitetan i 1 što znači da je sport naveden kao kvalitetan*),
3. Percepcija sjedeće odbojke kao kvalitetnog sporta (SOKS) (*predstavlja binarnu varijablu sa vrijednostima 0 što znači da sport nije naveden kao kvalitetan i 1 što znači da je sport naveden kao kvalitetan*),
4. Percepcija košarke kao kvalitetnog sporta (KKS) (*predstavlja binarnu varijablu sa vrijednostima 0 što znači da sport nije naveden kao kvalitetan i 1 što znači da je sport naveden kao kvalitetan*),
5. Percepcija mogućeg doprinosa BH društvu kroz jačanje kvaliteta sporta (*predstavlja binarnu varijablu sa vrijednostima 0 što znači da nije navedeno da sport kroz kvalitet predstavlja doprinos društvu 1 što znači da jeste navedeno da sport kroz kvalitet predstavlja doprinos društvu*),
6. Razvoj i popularizacija BH sporta kao percipirani cilj sportskih organizacija (*binarna varijabla koja ima vrijednosti 0, što znači da nije navedeno kao cilj i 1 što znači da je navedeno kao cilj sportske organizacije*).

Svaka varijabla koja se odnosi na ekonomski doprinos i ciljeve sportskih organizacija predstavlja rezultat kvalitativne analize odgovora uposlenika i menadžera sportskih organizacija obuhvaćenih ovim istraživanjem.

Kao prediktorske varijable ili nezavisne varijable u modelima predikcije komponenti tranzicijskog potencijala bosnskohercegovačkog sporta uzete su:

1. Zakonske promjene (ZP)
2. Finansijska ulaganja javne vlasti (FU)
3. Ulaganja u trenažne procese i edukaciju (UTPE)
4. Ulaganja u omladinski pogon i školstvo (UOPŠ)

5. Ukupan budžet za sportsku sezonu (UBSZ),
6. Prihodi od članarina (PČ),
7. Prihodi od budžetskih sredstava (PBS),
8. Prihodi od donacija (PD),
9. Prihodi od sponzorstva (PS),
10. Prihodi od iznajmljivanja prostora (PIP),
11. Prihodi od igara na sreću (PIS)
12. Ostale vrste prihoda (OVP);
13. Pol uposlenika i menadžera sportskih organizacija
14. Iskustvo menadžera u radu u sportskim organizacijama
15. Radna etika i motivacija (REM),
16. Stručno znanje u sportu (SZUS),
17. Menadžerske i organizacijske sposobnosti (MOS)

U postupku daljnje analize dat je prikaz rezultata korelacijskih i regresijskih vrijednosti koje se tiču povezanosti nezavisnih varijabli mogućnosti ekonomskog ulaganja u BH sport i stručnog osposobljavanja menadžera sporta, kao i varijabli mogućih sistemskih promjena od strane domaćih vlasti.

Za dokazivanje hipoteze HG, potrebne analize su provedene na temelju prethodno utvrđenih indikatora, (ukupno 6), a svaki od njih pojedinačno uključuje: korelacijsku analizu, regresijsku logističku analizu sa tri tabele koje uključuju postupak testiranja modela predikcije u cijelosti (prve dvije tabele pseudo korelacija i omnibus test) i tabelu značajnih elemenata modela predikcije (treća tabela regresijskih koeficijenata).

INDIKATORI KOJI DETERMINIRAJU HIPOTEZU HG

PRVI INDIKATOR-PERCEPCIJA NOGOMETA KAO KVALITETNOG SPORTA

Tabela 1. Ispitivanje povezanosti varijabli ekonomskog i stručnog ulaganja u BiH sport, sa aspekta percepcije nogometa kao kvalitetnog sporta

Set	Prediktor	Koeficijent korelacije	Razina značajnosti p
Ekonomsko ulaganje, stručno ulaganje i sistemske promjene od strane vlasti	ZP	-0,007	0,959
	FU	0,290	0,039 *
	UTPE	-0,172	0,227
	UOPŠ	-0,159	0,265
	UBSZ	-0,120	0,401
Prihodi	PČ	-0,039	0,787
	PBS	-0,131	0,361
	PD	0,156	0,275
	PS	-0,091	0,526
	PIP	-0,063	0,659
	PIS	-0,074	0,605
	OVP	-0,119	0,404
	Pol	-0,035	0,806
	Iskustvo	0,055	0,700
Profesionalno ponašanje	REM	-0,159	0,265

SZUS	0,182	0,200
MOS	-0,277	0,049 *

* korelacija je statistički značajna na nivou manjem od 5%

Kako se vidi iz tabele, jedan je indikator ekonomskog ulaganja povezan sa percepcijom Nogometa kako kvalitetnog sporta i to indikator pod nazivom Finansijsko ulaganje od sredstava javnih vlasti (FU). U prosjeku, ako se u Nogomet više finansijski ulaže, onda je veća i percepcija njegovog kvaliteta. S druge strane, varijabla Menadžerske i organizacijske sposobnosti (MOS), značajno ali negativnog koreliraju sa Nogometom kao percipiranim kvalitetnim sportom.

To znači, ako sportska javnost smatra da su ove sposobnosti najbitnije za razvijanje sporta, u manjoj mjeri će percipirati nogomet kao kvalitetan sport. Jedno od razloga za ovakav odnos varijabli jeste vjerovatno i veći kritički otklon u procjeni kvaliteta sporta kod onih menadžera koji smatraju da su menadžerske i organizacijske sposobnosti bitne za razvitak nogometa. Dakle, kod te kategorije sportske javnosti postoje stroži standardi za ocjenu kvaliteta nogometa.

Ostale varijable ekonomskih ulaganja, socio-demografske karakteristike ispitanika, te izvori finansijskog ulaganja nisu značajno povezani sa percepcijom nogometa kao kvalitetnog sporta.

U narednom dijelu je dat prikaz rezultata logističke regresijske analize u kojoj je izolovan jedan značajan model predikcije percepcije nogometa kao kvalitetnog sporta. Model uključuje samo varijablu Finansijska ulaganja, jer ostale varijable, pa i Menadžerske i organizacijske sposobnosti, ne doprinose značajno mogućnostima predikcije modela.

Tabela 2. Vrijednosti pseudokorelacijskih koeficijenata determinacije u izolovanom modelu predikcije percepcije kvaliteta nogometa

Model	-2 Log likelihood	Coxov & Snellov R ²	Nagelkerkeov R ²
1	37,039	0,071	0,129

Prema vrijednostima pseudokorelacijskih¹ koeficijenata determinacije², može se zaključiti da izolovani model može objasniti između 7,1 i 12,9 % varijacija ili razlika u odgovorima koji se tiču percepcije Nogometa kao kvalitetnog sporta.

¹ Pseudokorelacijski koeficijenti su tako nazvani jer ne predstavljaju koeficijent prave multiple korelacije, nego njenu procjenu pod pretpostavkom kakva bi bila ta korelacija da je kriterijska ili zavisna varijabla kontinualna. U logističkoj regresiji, uzimaju se u obzir dva takva koeficijenta, od kojih jedan predstavlja blaži kriterij ili gornju vrijednost korelacije (Nagelkerkeov), a drugi predstavlja strožiji kriterij ili donju procijenjenu vrijednost korelacije (Coxov i Snellov). tj. kvadrata korelacije.

² Koeficijent determinacije je kvadrat koeficijenta korelacije i on predstavlja proporciju varijanse koja je zajednička nezavisnim varijablama, s jedne, i zavisnoj varijabli s druge strane. Dakle, o je proporcija zajedničke varijanse nezavisnih varijabli i zavisne varijable (ova proporcija pomnožena sa 100 daje procent).

Tabela 3. Omnibus test značajnosti izolovanog modela predikcije percepcije kvaliteta nogometa

Model		Hi-kvadrat	Stupanj slobode	Razina značajnosti p
1	Korak	3,756	1	0,05 *
	Blok	3,756	1	0,05 *
	Model	3,756	1	0,05 *

* Hi-kvadrat je statistički značajan na nivou manjem od 5%

Iz tabele omnibus³ testova se vidi da je model predikcije u cijelosti statistički značajan i to na nivou manjem od 5% i na osnovu modela koji uključuje prediktorsku varijablu Finansijska ulaganja (FU), precizno se predviđa kakvu percepciju nogometa kao kvalitetnog sporta ima sportska javnost.

Tabela 4. Vrijednosti i značajnost regresijskih koeficijenata prediktora uključenog u model predikcije percepcije kvaliteta nogometa (NK)

Model	Prediktor	B	St. pogreška B	Wald	Stupanj slobode	p	Exp(B)
1	Konstantna vrijednost	-2,457	0,602	16,677	1	0,000 **	0,086
	FU	1,646	0,850	3,746	1	0,05 *	5,185

* regresijski koeficijent je statistički značajan na nivou manjem od 5%

** regresijski koeficijent je statistički značajan na nivou manjem od 1%

Iz tabele 4 je uočljivo da model uključuje samo konstantu i prediktor Finansijska ulaganja. Vrijednosti regresijskog koeficijenta⁴ i koeficijenta vjerovatnoće⁵ su pozitivni. Prema tim vrijednostima, ako sportska javnost smatra da je finansijsko ulaganje u sport potrebno za razvoj samog sporta, vjerovatnost da će ista ta javnost percipirati nogomet kao kvalitetan sport veća je za oko 5 puta.

Iako model, ne uključuje ostale navedene nezavisne varijable i indikatore, a budući da je izolovan jedan indikator bitan za predikciju percepcije kvaliteta nogometa, rezultati analize ukazuju da je potvrđena hipoteza HG koja glasi Mogućnosti tranzicijskog potencijala BH sporta kao i njegovog uspješnijeg povezivanja sa ukupnom bosanskohercegovačkom turističkom ponudom (komplementarni sportski

³ Omnibus testa nam govori o performansima modela u cijelosti (kad kažemo u cijelosti onda se misli na sve zajedno što on sadrži, dakle, na sve sadržane prediktore i konstantnu vrijednost a ne na same pojedinačne prediktore). Izražava se kroz Hi-kvadrat test i njegovu značajnost. Ako je značajnost manja od 5% ($p < 0,05$) onda je šansa da je model slučajno dobijen u distribuciji modela tako mala, da se sam model može proglasiti značajno boljim u odnosu na nasumično poagađanje.

⁴ Regresijski koeficijent je dio korelacije između jednog prediktora i zavisne varijable, kada se isključe ili parcijaliziraju svi ostali prediktore. Predstavlja vrijednost na osnovu koje se vidi za koliko se jedinica mijenja vrijednost kriterija ako se vrijednost prediktora promijeni za 1. U grafičkom smislu, na dijagramu se predstavlja kao nagib pravca regresije (pravac koji se dobija plotiranjem vrijednosti nezavisne varijable sa vrijednostima zavisne varijable).

⁵ Koeficijent ili količnik vjerovatnoće nam govori o tome za koliko se promijeni šansa ili vjerovatnoća pripadnosti jednoj od kategorija zavisne varijable (to je najčešće referentna kategorija sa vrijednosti 1) ako se vrijednost prediktora promijeni za 1. Ako je ovaj koeficijent veći od 1, onda označava koliko puta se povećava vjerovatnoća, a ako je manji od 1, onda nam govori za koliko se smanjuje ta vjerovatnoća.

proizvod) uvjetovana je povećanjem ekonomskih ulaganja u sportsku djelatnost iz budžeta javne vlasti.

DRUGI INDIKATOR-PERCEPCIJA BORILAČKIH SPORTOVA KAO KVALITETNOG SPORTA

U narednom dijelu rada su dati prikazi korelacijskih i regresijskih analiza koji se tiču povezanosti varijabli ekonomskog i stručnog ulaganja u BH sport, te varijabli sistemskih promjena od strane domaćih vlasti sa percepcijom Borilačkih sportova kao kvalitetnih sportova (BSKS) ali ovaj put sa zavisnom varijablom percepcije Borilačkih sportova kao kvalitetnih sportova.

Tabela 5. Ispitivanje povezanosti varijabli ekonomskog i stručnog ulaganja u BH sport, sa aspekta percepcije Borilačkih sportova kao kvalitetnih sportova (BSKS)

Set	Prediktor	Koeficijent korelacije	Razina značajnosti p
Ekonomsko ulaganje. stručno ulaganje i sistemske promjene od strane vlasti	ZP	0,278	0,048 *
	FU	-0,259	0,067
	UTPE	0,460	0,001 **
	UOPŠ	-0,118	0,411
Prihodi	UBSZ	0,120	0,401
	PČ	0,208	0,142
	PBS	0,142	0,322
	PD	-0,147	0,302
	PS	-0,018	0,901
	PIP	0,220	0,121
	PIS	-0,032	0,821
	OVP	-0,061	0,669
Socio-demografske karakteristike	Pol	-0,054	0,705
	Iskustvo	0,257	0,069
Profesionalno ponašanje	REM	0,010	0,944
	SZUS	0,005	0,970
	MOS	0,012	0,933

* korelacija je statistički značajna na nivou manjem od 5%

** korelacija je statistički značajna na nivou manjem od 1%

Kako se vidi iz korelacijske matrice samo su dva prediktora u značajnoj korelaciji sa percepcijom Borilačkih sportova kao kvalitetnih sportova (BSKS dalje u tekstu). To su prediktori Zakonske promjene i Ulaganje u trenažne procese i edukaciju (UTPE dalje u tekstu). Obje korelacije su pozitivne i statistički značajne (prva na nivou manjem od 5% a druga na nivou manjem o 1%). To znači, ako sportska javnost

smatra da su Zakonske promjene i ulaganja u kvalitet treninga i edukaciju putevi za poboljšanje sporta generalno, u prosjeku će više i percipirati borilačke sportove kao kvalitetne. U narednom dijelu je urađena analiza modela predikcije vrijednosti opisane percepcije borilačkih sportova od strane sportske javnosti.

Regresijskom analizom su izolovana čak tri modela. Treći model uključuje, pored varijabli UZP i UTPE, i socio-demografsku varijablu Iskustvo rada u sportskoj organizaciji. Iako ova varijabla Iskustva ne korelira značajno sa percepcijom borilačkih sportova, nalaz analize ukazuje na njeno supresorsko⁶ djelovanje u smislu da ona značajno doprinosi predikciji zavisne varijable kada je u kombinaciji sa navedenim varijablama UZP i UTPE.

Tabela 6. Vrijednosti pseudokorelacijskih koeficijenata determinacije u modelu predikcije percepcije Borilačkih sportova kao kvalitetnih sportova (BSKS)

Model	-2 Log likelihood	Coxov & Snellov R ²	Nagelkerkeov R ²
1	50,315	0,172	0,249
2	38,353	0,345	0,499
3	31,526	0,427	0,618

Kako se vidi jasno iz tabele omnibus testa, prvi model koji uključuje samo prediktor Zakonske promjene može objasniti između 17,2 i 24,9 % varijacija ili razlika u percepciji borilačkih sportova kao kvalitetnih sportova. Drugi model, koji pored navedenog prediktora UZP uključuje i Ulaganje u trenažne procese i edukaciju objašnjava između 34,5 i 49,9 % varijacija u percepciji borilačkih sportova kao kvalitetnih sportova. Pored UZP i UTPE, treći model uključuje i varijablu Iskustva rada u sp. organizacijama i može objasniti između 42,7 i čak 61,8 % varijacija u percepciji borilačkih sportova.

Tabela 7. Omnibus test značajnosti izolovanog modela predikcije vrijednosti percepcije Borilačkih sportova kao kvalitetnih sportova (BSKS)

Model		Hi-kvadrat	Stupanj slobode	Razina značajnosti p
1	Korak	9,630	1	0,002 **
	Blok	9,630	1	0,002 **
	Model	9,630	1	0,002 **
2	Korak	11,962	1	0,001 **
	Blok	21,591	2	0,000 **
	Model	21,591	2	0,000 **
3	Korak	6,827	1	0,009 **
	Blok	28,419	3	0,000 **
	Model	28,419	3	0,000 **

** Hi-kvadrat je statistički značajan na nivou manjem od 1%

⁶ Supresor varijabla ili varijabla sa supresorskim djelovanjem je svaka ona nezavisna varijabla koja nije povezana sa zavisnom varijablom, ali koja kad se kombinuje sa ostalim zavisnim varijablama postaje strukturom kombinacije na osnovu koje se ostvaruje značajno predviđanje vrijednosti zavisne varijable te na taj način doprinosi predikcijskoj moći izolovanog modela.

Kako se vidi iz gornje tabele, svi su Hi-kvadrati statistički značajni na nivoima manjim od 1%, te se može zaključiti da sva tri modela predikcije statistički značajno bolje ostvaruju predikciju odgovora sportske javnosti koja se tiče percepcije borilačkih sportova kao kvalitetnih sportova u odnosu na slučajno generirano ili nasumično pogađanje.

Tabela 8. Vrijednosti i značajnost regresijskih koeficijenata prediktora uključenih u model predikcije percepcije Borilačkih sportova kao kvalitetnih sportova (BSKS)

Model	Prediktor	B	St. pogreška B	Wald	Stupanj slobode	p	Exp(B)
1	UTPE	2,575	0,906	8,081	1	0,004 **	13,125
	Konstanta	-1,476	0,392	14,184	1	0,000 **	0,229
2	UZP	3,162	1,142	7,664	1	0,006 **	23,625
	UTPE	4,394	1,305	11,335	1	0,001 **	81,000
	Konstanta	-3,296	1,018	10,475	1	0,001 **	0,037
3	UZP	4,699	1,675	7,872	1	0,005 **	109,882
	UTPE	5,470	1,767	9,581	1	0,002 **	237,532
	Iskustvo	1,799	0,833	4,665	1	0,031 *	6,046
	Konstanta	-5,488	1,763	9,687	1	0,002 **	0,004

* regresijski koeficijent je statistički značajan na nivou manjem od 5%

** regresijski koeficijent je statistički značajan na nivou manjem od 1%

Kako se vidi iz gornje tabele, regresijski koeficijent i koeficijent vjerovatnoće varijable UZP je statistički značajan i pozitivan. Dakle, ako sportska javnost smatra da je ulaganje u zakonske promjene faktor napretka sporta u BiH, vjerovatnoća da će ista javnost percipirati borilačke sportove kao kvalitetne raste 13,125 puta u prvom modelu, 23,625 puta u drugom, a čak 109,882 puta u trećem modelu predikcije. Isto tako, regresijski koeficijent i koeficijent vjerovatnoće prediktora Ulaganja u trenažne procese i edukaciju su pozitivni. U prvom modelu, ako sportska javnost smatra da su ulaganja u trenažne procese i edukaciju put za poboljšanje sporta u BiH, vjerovatnost da će percipirati borilačke kao kvalitetne sportove raste čak 81 put u drugom modelu a u trećem modelu 237 puta. U trećem modelu izolovan je još jedan značajan regresijski koeficijent koji se odnosi na prediktor Iskustva rada u sportskim organizacijama. U skladu sa vrijednostima u tabeli, može se zaključiti da vjerovatnoća percepcije borilačkih sportova kao kvalitetnih raste 6 puta ako sportska javnost smatra da je Iskustvo rada u sportskim organizacijama faktor poboljšanja ili unapređenja sporta.

Iako nisu svi prediktori uključeni u modele predikcije i iako nisu pokazali značajne korelacije sa zavisnom varijablom, izolovani modeli predikcije koji su značajni a koji uključuju prediktore UZP, UTPE i Iskustvo, ukazuju da postoje indikatori na osnovu kojih se predviđa percepcija borilačkih sportova kao kvalitetnih i samim time predviđa vrijednost jednog aspekta tranzicijskog potencijala sporta u BiH. Na

taj način se može zaključiti da nalaz ovih analiza govori u prilog postavljenoj hipotezi HG.

TREĆI INDIKATOR-PERCEPCIJA SJEDUĆE ODBOJKE KAO KVALITETNOG SPORTA

U narednom dijelu je dat prikaz korelacijskih i regresijskih analiza koje se tiču povezanosti indikatora ekonomskog i stručnog ulaganja u BiH sport, te varijabli sistemskih promjena od strane domaćih vlasti sa zavisnom varijablom Percepcija Sjedeće odbojke kao kvalitetnog sporta (SOKS) koja je indikator tranzicijskog potencijala BiH sporta.

Tabela 9. Ispitivanje povezanosti varijabli ekonomskog i stručnog ulaganja u BiH sport, sa aspekta percepcije sjedeće odbojke kao kvalitetnog sporta

Set	Prediktor	Koeficijent korelacije	Razina značajnosti p
Ekonomsko ulaganje. stručno ulaganje i sistemske promjene od strane vlasti	ZP	-0,028	0,844
	FU	-0,171	0,231
	UTPE	-0,126	0,379
	UOPŠ	0,308	0,028 *
Prihodi	UBSZ	0,108	0,450
	PČ	-0,035	0,805
	PBS	-0,113	0,428
	PD	-0,102	0,475
	PS	0,379	0,006 **
	PIP	-0,046	0,747
	PIS	-0,009	0,951
	OVP	0,106	0,459
Socio-demografske karakteristike	Pol	0,056	0,695
	Iskustvo	-0,136	0,342
Profesionalno ponašanje	REM	0,096	0,505
	SUS	-0,215	0,129
	MOS	0,152	0,288

* korelacija je statistički značajna na nivou manjem od 5%

** korelacija je statistički značajna na nivou manjem od 1%

Iz korelacijske tabele je uočljivo da od varijabli ekonomskog i stručnog ulaganja te sistemskih promjena, samo varijabla Ulaganje u školstvo i omladinski pogon statistički značajno i pozitivno korelira sa percepcijom sjedeće odbojke kao kvalitetnog sporta (korelacija je značajna na nivou manjem od 5%). U prosjeku, ako sportska javnost smatra da je ulaganje u školstvo i omladinski pogon faktor razvoja BiH sporta, veća je šansa da će percipirati sjedeću odbojku kao kvalitetan sport. Od izvora prihoda sportske organizacije, samo varijabla, Prihodi od sponzorstva značajno i pozitivno korelira sa percepcijom sjedeće odbojke kao kvalitetnog sporta (korelacija je pozitivna i značajna na nivou manjem od 1%). U prosjeku, ako sportska organizacija najveći profit percipira kroz prihode od sponzorstva, veća je

šansa da će percipirati sjedeću odbojku kao kvalitetan sport. Ostale varijable ulaganja, sistemskih priomjena, kao i socio-demografske karakteristike uposlenika i profesionalno ponašanje ne koreliraju statistički značajno sa percepcijom sjedeće odbojke kao kvalitetnog sporta.

Tabela 10. Vrijednosti pseudokorelacijskih koeficijenata determinacije u modelu predikcije percepcije Sjedeće odbojke kao kvalitetnog sporta (BSKS)

Model	-2 Log likelihood	Coxov & Snellov R ²	Nagelkerkeov R ²
1	24,337	0,070	0,166

Na osnovu pseudokorelacijskih koeficijenata determinacije, može se zaključiti da izolovani model predikcije dijeli između 7 i 16,6% varijacija u percepciji sjedeće odbojke kao kvalitetnog sporta.

Tabela 11. Omnibus test značajnosti izolovanog modela predikcije percepcije Sjedeće odbojke kao kvalitetnog sporta (BSKS)

Model		Hi-kvadrat	Stupanj slobode	Razina značajnosti p
1	Korak	3,705	1	0,050 *
	Blok	3,705	1	0,050 *
	Model	3,705	1	0,050 *

* Hi-kvadrat je statistički značajan na nivou manjem od 5%

Kako se vodi iz tabele, Hi-kvadrat je statistički značajan na nivou od 5%, te se može zaključiti da utvrđeni model predikcije ostvaruje značajno bolju predikciju percepcije sjedeće odbojke kao kvalitetnog sporta u odnosu na slučajno generirano pogađanje.

Tabela 12. Vrijednosti i značajnost regresijskih koeficijenata prediktora uključenih u model predikcije percepcije Sjedeće odbojke kao kvalitetnog sporta (BSKS)

Model	Prediktor	B	St. pogreška B	Wald	Stupanj slobode	p	Exp(B)
1	PS	-2,863	0,623	21,112	1	0,000 **	0,050
	Konstanta	0,000	0,000	3,072	1	0,080	1,000

** regresijski koeficijent je statistički značajan na nivou manjem od 1%

Iz tabele se jasno vidi da je u strukturi modela samo jedna prediktorka varijabla i to Prihodi od sponzorstva, čiji je regresijski koeficijent negativan i statistički značajan na nivou manjem od 1%. U prosjeku, ako neka sportska organizacija ima veće prihode od sponzorstva, šansa da će percipirati odbojku kao kvalitetan sporta opada za 0,05. Budući da je utvrđen model predikcije percepcije odbojke kao kvalitetnog sporta od strane sportske javnosti, a kao jedne od komponente tranzicijskog potencijala sporta u BiH, može se zaključiti da ovakav nalaz govori u prilog postavljenoj hipotezi HG.

ČETVRTI INDIKATOR-PERCEPCIJA KOŠARKE KAO KVALITETNOG SPORTA

U narednim dijelovima je dat prikaz korelacijskih i regresijskih analiza koje se tiču povezanosti nezavisnih varijabli i indikatora ekonomskog i stručnog ulaganja u BiH sport, te varijabli sistemskih promjena od strane domaćih vlasti sa zavisnom varijablom percepcije Košarke kao kvalitetnog sporta (KKS).

Tabela 13. Ispitivanje povezanosti varijabli ekonomskog i stručnog ulaganja u BiH sport, sa aspekta percepcije košarke kao kvalitetnog sporta

Set	Prediktor	Koeficijent korelacije	Razina značajnosti p
Ekonomsko ulaganje, stručno ulaganje i sistemske promjene od strane vlasti	UZP	0,022	0,881
	FU	0,045	0,754
	UTPE	-0,108	0,451
	UOPŠ	-0,100	0,486
Prihodi	UBSZ	0,193	0,174
	PČ	-0,052	0,718
	PBS	0,334	0,017 *
	PD	-0,012	0,934
	PS	0,132	0,357
	PIP	-0,040	0,782
	PIS	-0,046	0,746
	OVP	0,159	0,266
	Pol	0,103	0,473
	Iskustvo	-0,089	0,533
Profesionalno ponašanje	REM	-0,100	0,486
	SUS	-0,185	0,195
	MOS	0,255	0,071

* korelacija je statistički značajna na nivou manjem od 5%

Kako se iz gornje tabele može vidjeti, samo je jedna varijabla indikatora ekonomskog ulaganja u značajnoj korelaciji sa percepcijom košarke kao kvalitetnog sporta i to je varijabla Prihodi od budžetskih sredstava (korelacija je statistički značajna na nivou manjem od 5%). U prosjeku, ako sportska javnost smatra da su prihodi od sredstava budžeta javnih vlasti glavni faktor poticaja razvoja BiH sporta, veća je šansa da će sportske organizacije gledati na košarku kao na kvalitetan sport. Ostale varijable koje se odnose na ekonomska i stručna ulaganja, sistemske promjene, ostale vrste prihoda u sportskih organizacijama, te profesionalno ponašanje i socio-demografske karakteristike uposlenika sportskih organizacija ne koreliraju značajno sa percepcijom košarke kao kvalitetnog sporta. Daljim regresijskim analizama je utvrđeno da postoji jedan značajan model predikcije percepcije košarke kao kvalitetnog sporta i taj model u svojoj strukturi ima samo jedan prediktor i to upravo onaj koji pozitivno korelira sa tom percepcijom. Taj prediktor jeste upravo varijabla Prihod od sredstava budžeta javnih vlasti (PBS dalje u tekstu).

Tabela 14. Vrijednosti pseudokorelacijskih koeficijenata determinacije u modelu predikcije percepcije košarke kao kvalitetnog sporta

Model	-2 Log likelihood	Coxov & Snellov R ²	Nagelkerkeov R ²
1	19,752	0,058	0,162

Prema vrijednostima pseudokorelacijskih koeficijenata korelacije, može se jasno vidjeti da izolovani model predikcije može objasniti između 5,8 i 16,2% varijacija u odgovorima koji se odnose na percepciju košarke kao kvalitetnog sporta.

Tabela 15. Omnibus test značajnosti izolovanog modela predikcije percepcije košarke kao kvalitetnog sporta

Model		Hi-kvadrat	Stupanj slobode	Razina značajnosti p
1	Korak	3,067	1	0,080
	Blok	3,067	1	0,080
	Model	3,067	1	0,080

Iz gornje tabele se vidi da model u cijelosti nije značajan, odnosno da ne doprinosi značajno modelu predikcije u objašnjenju varijacija u zavisnoj varijabli, iako sama prediktorska varijabla značajno korelira sa kriterijem. Ipak, i ova je vjerovatnost slučajnog pojavljivanja parametra iako je mala, nije na nivou manjem od 5%, najvjerovatnije zbog prisutne konstantne vrijednosti.

Tabela 16. Vrijednosti i značajnost regresijskih koeficijenata prediktora uključenih u model predikcije percepcije košarke kao kvalitetnog sporta

Model	Prediktor	B	St. pogreška B	Wald	Stupanj slobode	p	Exp(B)
1	PBS	0,000	0,000	3,596	1	0,058	1,000
	Konstanta	-3,306	0,772	18,328	1	0,000 **	0,037

** regresijski koeficijent je statistički značajan na nivou manjem od 1%

Kako se vidi, regresijski koeficijenti koji se odnose na prediktorsku varijablu PBS su pozitivni ali su granične značajnosti. Ipak, iako se s ovim rezultatima analize ne može zaključiti sama promjena vjerovatnoće, ono što se može zaključiti da prema modelu predikcije uzetom u cijelosti (prediktor i konstantna vrijednost zajedno) sportska javnost s percipira košarku kao kvalitetan sport samo onda ako smatra da su javna budžetka sredstva glavni faktor poticaja razvoja BiH sporta. I ovaj nalaz analize više ide u prilog potvrdi postavljene hipoteze HG.

PETI INDIKATOR-PERCEPCIJA MOGUĆEG DOPRINOSA BH DRUŠTVU KROZ JAČANJE KVALITETA SPORTA

Ovdje se regresijskim i korelacijskim analizama nastojalo ispitati postoji li značajna povezanost varijabli ekonomskog i stručnog ulaganja u BiH sport, varijabli

sistemskih promjena od strane domaćih vlasti, vrste prihoda u sportskim organizacijama te socio-demografskih karakteristika uposlenika sportskih organizacija i njihovo profesionalno ponašanje sa zavisnom ili kriterijskom varijablom percepcije doprinosa od kvalitete sporta (DKS) kao ekonomskog doprinosa BiH sporta. Rezultati analize su prikazani u narednim tabelama.

Tabela 17. Povezanost percipiranih mogućnosti ekonomskog ulaganja i stručnog osposobljavanja unutar BH sporta sa percepcijom mogućeg doprinosa BH društvu kroz jačanje kvaliteta sporta

Set	Prediktor	Koeficijent korelacije	Razina značajnosti p
Ekonomsko ulaganje.	UZP	-0,299	0,033 *
	FU	0,083	0,561
	UTPE	-0,058	0,685
	UOPŠ	0,114	0,424
	UBSZ	0,154	0,282
Prihodi	PČ	-0,001	0,997
	PBS	0,005	0,973
	PD	-0,001	0,996
	PS	0,291	0,038 *
	PIP	-0,073	0,609
	PIS	-0,086	0,548
	OVP	0,218	0,125
Socio-demografske karakteristike	Pol	0,190	0,181
	Iskustvo	-0,098	0,492
Profesionalno ponašanje	REM	0,114	0,424
	SUS	-0,234	0,098
	MOS	0,163	0,252

* korelacijaje statistički značajna na nivou manjem od 5%

Na osnovu prikaza korelacionih koeficijenata u tabeli gore, može se vidjeti da samo jedna nezavisna varijabla iz grupacije varijabli pod nazivom „Ekonomsko ulaganje. stručno ulaganje i sistemske promjene od strane vlasti“ i jedna nezavisna varijabla iz grupacije vrste prihoda u sportskim organizacijama, značajno koreliraju sa zavisnom varijablom percepcije doprinosa od kvalitete sporta (DKS) kao ekonomskog doprinosa BiH sporta. Prvi prediktor UZP negativno koreliza sa zavisnom varijablom (korelacija je statistički značajna na nivou manjem od 5%). To znači, da ako sportska javnost smatra da Ulaganje u zakonske promjene nije put jačanja BiH sporta, veća je šansa da će ta ista javnost percipirati sam kvalitet sporta kao najveći doprinos koji sport javnosti pruža. S druge strane, ako sportska javnost smatra da Ulaganje u zakonske promjene jeste put jačanja sporta u BiH, onda je veća šansa da neće percipirati samo kvalitet sporta kao nešto što BiH sport može pružiti.

Drugi prediktor koji značajno korelira sa Percepcijom kvalitete BiH sporta kao najvećeg doprinosa jeste Prihodi od sponzorstva (PS). Korelacija je pozitivna i značajna na nivou manjem od 5%. U prosjeku, ako sportska javnost smatra da su prihodi od sponzorstva faktor razvoja sporta u BiH, veća je šansa da će sportska javnost smatrati da je sam kvalitet sporta ujedno i najveći doprinos koji sport

javnosti i državi može ružiti. Na osnovu ovih korelacijskih obrazaca urađena je logistička regresijska analiza i uz pomoć te analize je izolovan samo jedan statistički značajan model predikcije iako su dva prediktora korelirala sa zavisnom varijablom. Taj model predikcije uključuje samo varijablu Ulaganje u zakonske promjene kao prediktorsku varijablu.

Tabela 18. Vrijednosti pseudokorelacijskih koeficijenata determinacije u modelu predikcije doprinosa BH društvu kroz jačanje kvaliteta sporta

Model	-2 Log likelihood	Coxov & Snellov R ²	Nagelkerkeov R ²
1	40,488	0,129	0,213

Izolovani model predikcije, a kako se vidi iz tabele pseudokorelacijskih koeficijenata determinacije, objašnjava između 12,9 i 21,3% varijacija u percepciji da je sam kvalitet ono što najviše BiH sport može da pruži.

Tabela 19. Omnibus test značajnosti izolovanog modela predikcije doprinosa BH društvu kroz jačanje kvaliteta sporta

Model		Hi-kvadrat	Stupanj slobode	Razina značajnosti p
1	Korak	7,044	1	0,008 **
	Blok	7,044	1	0,008 **
	Model	7,044	1	0,008 **

** Hi-kvadrat je statistički značajan na nivou manjem od 1%

Budući da je Hi-kvadrat statistički značajan na nivou manjem od 1%, može se zaključiti da model u cijelosti (a to je prediktor UZP zajedno sa konstantnom vrijednošću) ostvaruje značajno bolju predikciju u odnosu na slučajno generirano pogađanje.

Tabela 20. Vrijednosti i značajnost regresijskih koeficijenata prediktora uključenih u model predikcije doprinosa BH društvu kroz jačanje kvaliteta sporta

Model	Prediktor	B	St. pogreška B	Wald	Stupanj slobode	p	Exp(B)
1	UZP	-20,104	10377,780	0,000	1	0,998	0,000
	Konstanta	-1,099	0,385	8,147	1	0,004 **	0,333

Kako se vidi, regresijski koeficijent je negativan budući da sama varijabla Ulaganje u zakonske promjene negativno korelira sa percepcijom kvaliteta sporta kao doprinosa od strane BiH sporta. Iako je model u cijelosti značajan, kao i korelacija koja je već opisana, sam regresijski koeficijent nije značajan samo iz razloga što se za ovaj prediktor veže jako velika pogreška uzorka zbog koje je jako širok procijenjeni raspon vrijednosti koeficijenta vjerovatnoće (zbog čega Waldov statistik i sam koeficijent vjerovatnoće teže nultoj vrijednosti). Tako se može samo zaključiti da je ulaganje u zakonske promjene povezano sa manjom vjerovatnoćom

percepcije kvaliteta kao doprinosa od strane BiH sporta, ali ostaje napoznanica kolike su vrijednosti same vjerovatnoće i njene promjene. Ipak, prediktor UZP zajedno sa konstantnom vrijednosti koja je gore navedena čini strukturu modela koji u cijelosti ostvaruje značajno bolje predikcije zavisne varijable percepcije kvaliteta kao doprinosa od strane BiH sporta u poređenju sa base-line predikcijom. Na taj način (iako nisu utvrđeni modeli koji sadrže i ostale prediktore) nalaz ove analize više govori u prilog potvrdi hipoteze HG.

ŠESTI INDIKATOR-RAZVOJ I POPULARIZACIJA BH SPORTA KAO PERCIPIRANI CILJ SPORTSKIH ORGANIZACIJA

U ovom dijelu rada je korelacijskim i regresijskim analizama analizirana povezanost nezavisnih varijabli ekonomskog i stručnog ulaganja u BiH sport, varijabli sistemskih promjena od strane domaćih vlasti, vrste prihoda u sportskim organizacijama te socio-demografskih karakteristika uposlenika sportskih organizacija i njihovog profesionalnog ponašanja sa zavisnom arijablom Razvoj i popularizacija sporta (RPSP) kao cilj sportskih organizacija u BiH. Rezultati analiza su prikazani u narednim tabelama.

Tabela 21. Povezanost percipiranih mogućnosti ekonomskog ulaganja i stručnog osposobljavanja unutar BH sporta sa razvojem i popularizacijom BH sporta

Set	Prediktor	Koeficijent korelacije	Razina značajnosti p
Ekonomsko ulaganje, stručno ulaganje i sistemske promjene od strane vlasti	ZP	-0,180	0,206
	FU	-0,032	0,821
	UTPE	0,119	0,406
	UOPŠ	-0,233	0,099
	UBSZ	0,169	0,235
	PČ	-0,040	0,782
Prihodi	PBS	0,317	0,023 *
	PD	-0,130	0,363
	PS	0,074	0,608
	PIP	-0,054	0,707
	PIS	-0,109	0,448
	OVP	0,195	0,171
Socio-demografske karakteristike	Pol	0,319	0,022 *
	Iskustvo	-0,111	0,437
Profesionalno ponašanje	REM	0,028	0,844
	SUS	-0,055	0,700
	MOS	0,056	0,694

Iz gornje korelacijske matrice se vidi da dva prediktora statistički značajno koreliraju sa zavisnom varijablom Razvoj i popularizacija sporta kao cilj sportskih organizacija u BiH (RPSP). Prvi prediktor je Prihod od budžetskih sredstava kao percipirani faktor doprinosa razvoju BiH sporta. Korelacija ovog prediktora sa zavisnom varijablom je pozitivna i statistički značajna na nivou manjem od 5%. U

prosjeku, ako sportska javnost smatra da su prihodi od sredstava budžeta vlasti glavni faktor napretka sporta u BiH, veća je šansa da će smatrati i da je Razvoj i popularizacija sporta glavni cilj sportskih organizacija i njihovog rada. Drugi prediktor sa značajnom korelacijom sa zavisnom varijablom jeste Pol uposlenika i menadžerke strukture sportskih organizacija, varijable koja dakle spada u klaster socio-demografskih karakteristika sportske javnosti. U prosjeku su žene uposlenici sklonije percipirati razvoj i popularizaciju sporta kao glavni cilj rada sportskih organizacija u odnosu na muškarce. Na osnovu ovih korelacijskih obrazaca, logističkom regresijskom analizom se nastojalo utvrditi postoji li model predikcije vrijednosti varijable razvoja i popularizacije sporta kao cilja sportskih organizacija. I izolovan je jedan značajan model predikcije u čijoj strukturi je varijabla Pol. Dakle, iako su dva prediktora značajno korelirala sa kriterijom, samo jedan prediktor jedovoljan za doprinos moći predikcije vrijednosti kriterija, dok drugi prediktor (Prihodi od budžetskih sredstava) ne doprinosi značajno mogućnostima modela.

Tabela 22. Vrijednosti pseudokorelacijskih koeficijenata determinacije u modelu predikcije razvoja i popularizacije BH sporta kao percipiranog cilja sportskih organizacija

Model	-2 Log likelihood	Coxov & Snellov R ²	Nagelkerkeov R ²
1	53,266	0,087	0,128

Prema vrijednostima koeficijenata determinacije iz tabele gore, može se zaključiti da izolovani model predikcije objašnjava između 8,7 i 12,8% varijacija u percepciji da je razvoj i popularizacija sporta glavni cilj sportskih organizacija.

Tabela 23. Omnibus test značajnosti izolovanog modela predikcije razvoja i popularizacije BH sporta kao percipiranog cilja sportskih organizacija

Model	Hi-kvadrat	Stupanj slobode	Razina značajnosti p
Korak	4,635	1	0,031 *
Blok	4,635	1	0,031 *
Model	4,635	1	0,031 *

* Hi-kvadrat je statistički značajan na nivou manjem od 5%

Hi-kvadrat u gornjoj tabeli je statistički značajan na nivou manjem od 5% te se može zaključiti da model predikcije (u cijelosti uzet) ostvaruje predikciju koja je značajno bolja od slučajno generiranog pogađanja.

Kao što se iz donje tabele vidi, u strukturi modela predikcije vrijednosti varijable percepcije razvoja i popularizacije sporta kao cilja sportskih organizacija, uvršten je samo jedan prediktor i to Pol. Regresijski koeficijent ovog prediktora je pozitivan i statistički značajan na nivou daleko manjem od 1%. Također, vrijednosti regresijskog koeficijenta varijable Pol i njenog koeficijenta vjerovatnoće su pozitivne. U prosjeku, a prema vrijednostima koeficijenata, kod žena usposlenih u sportskim organizacijama, 5,312 puta je veća vjerovatnost da će razvoj i popularizaciju sporta vidjeti kao primarni cilj sportskih organizacija u odnosu na muške uposlenike. Iako u modelu nisu uvrštene ostale prediktorske varijable te iako

nisu utvrđene značajne korelacije ostalih prediktora sa zavisnom varijablom, ipak je izolovan jedan model predikcije sa varijablom pola. U skladu sa navedenim, značajna povezanost pola kao socio-demografske varijable sa vrijednosti varijable razvoja i popularizacije sporta kao cilja sportskih organizacija, ukazuje da je pol povezan značajno sa jednom od komponenti tranzicijskog potencijala sporta u BiH. Tako ovakvi nalazi analize govore u prilog postavljenoj hipotezi HG.

Tabela 24. Vrijednosti i značajnost regresijskih koeficijenata prediktora uključenih u model predikcije razvoja i popularizacije BH sporta kao percipiranog cilja sportskih organizacija

Model	Prediktor	B	St. pogreška B	Wald	Stupanj slobode	p	Exp(B)
1	Konstantna vrijednost	1,670	0,777	4,615	1	0,032 *	5,312
	Pol	-1,447	0,393	13,558	1	0,000 **	0,235

* regresijski koeficijent je statistički značajan na nivou manjem od 5%

** regresijski koeficijent je statistički značajan na nivou manjem od 1%

ZAKLJUČAK

Provedenim analizama potvrđena je hipoteza HG koja glasi: Mogućnosti tranzicijskog potencijala BH sporta kao i njegovog uspješnijeg povezivanja sa ukupnom bosanskohercegovačkom turističkom ponudom (složeno integrirani sportski proizvod) uvjetovana je povećanjem ekonomskih ulaganja u sportsku djelatnost iz budžeta javne vlasti, inoviranim zakonskim rješenjima, te vlastitim marketinškim aktivnostima sportskih organizacija.

Ovakav zaključak izveden je na osnovu 6 testiranih indikatora (Percepcija nogometa kao kvalitetnog sporta, Percepcija borilačkih sportova kao kvalitetnog sporta, Percepcija sjedeće odbojke kao kvalitetnog sporta, Percepcija košarke kao kvalitetnog sporta, Percepcija mogućeg doprinosa BH društvu kroz jačanje kvaliteta sporta i Razvoj i popularizacija BH sporta kao percipirani cilj sportskih organizacija) za koje je utvrđena statistička značajnost.

Indikatori kao takvi predočavaju značajne mogućnosti tranzicijskog potencijala BH sporta, koji su povezani sa ukupnom bosanskohercegovačkom turističkom ponudom (komplementarni sportski proizvod), s tim da je ukupni razvoj sporta uvjetovan povećanjem ekonomskih ulaganja u sportsku djelatnost iz budžeta javne vlasti.

Na osnovu dobijenih rezultata izolovani su pojedini sportove koji se u aktuelnim stavovima sportske javnosti smatraju posebnim indikatorima tranzicijskog potencijala BH sporta. Naime, u situacijama kada sportska javnost smatra da je finansijsko ulaganje u sport neophodno za razvoj samog sporta, vjerovatnost da će ta ista javnost percipirati nogomet kao kvalitetan sport, veća je za oko 5 puta. Razlozi su se mogu pronalaziti u aktuelnim uspjesima BH nogometne reprezentacije ali velikim publicitetom nogometa koj uživa na globalnom nivou. Nadalje, u situacijama kada sportska javnost smatra da su Zakonske promjene i ulaganja u kvalitet treninga i edukaciju kadra putevi za poboljšanje sporta generalno, tada će u

prosijeku više percipirati borilačke sportove kao kvalitetne. Razlozi se mogu pronalaziti u aktuelnim uspjesima BH takmičara u sportovima: judo, karate, K1, i td.

U situacijama kada sportska javnost smatra da je neophodno ekonomsko ulaganje, stručno usavršavanje kadra, sistemske promjene sporta, zatim ulaganje u školstvo i omladinski pogon tada će se u prosjeku više percipirati sjedeća odbojka kao kvalitetan sport. Razlozi, kontinuirani međunarodni uspjesi BH sjedeće odbojke.

Ako sportska javnost smatra da su prihodi od sredstava budžeta javnih vlasti glavni faktor poticaja razvoja BiH sporta, u prosjeku su veće šanse da će sportske organizacije gledati na košarku kao na kvalitetan sport.

U situacijama kada sportska javnost smatra da je ekonomsko ulaganje, stručno usavršavanje kadra i sistemske promjena sporta putem nadzora javne vlasti bitna i kada sportske organizacije ostvaruju zadovoljavajuće prihode za održivo funkcionisanje, tada je percepcija sportske javnosti značajno visoka u smislu da kvalitet sporta doprinosi ekonomskog razvoju Bosne i Hercegovine. To znači, da ako sportska javnost smatra da zakonske promjene ne predstavljaju put jačanja BH sporta, veća je vjerovatnoća da će ta ista javnost percipirati sam kvalitet sporta (vrhunski sportski rezultat) kao najveći doprinos koji sport pruža BH javnosti. S druge strane, ako sportska javnost smatra da su zakonske promjene put za jačanje sporta u BiH, onda su i veće šanse da oni neće percipirati samo kvalitet sporta kao nešto što BiH sport može pružiti, već da prihodi od sponzorstva mogu predstavljati značajan faktor razvoja sporta u BiH.

I na kraju ako sportska javnost smatra da su prihodi od sredstava budžeta javne vlasti glavni faktor napretka sporta u BiH, veća je šansa da će smatrati kako je Razvoj i popularizacija sporta glavni cilj samih sportskih organizacija i njihovog rada. Ono što je posebno interesantno je i to da je kod žena usposlenih u sportskim organizacijama, za oko 5 puta veća vjerovatnoća da će razvoj i popularizaciju sporta vidjeti kao primarni cilj sportskih organizacija u odnosu na muške uposlenike.

BIBLIOGRAFIJA

1. Andreff, W. (2001) The Correlation between Economic Underdevelopment and Sport. *European Sport Management Quarterly*, 1(4), str. 251-279.
2. Bartoluci, M. (2009) *Ekonomika i menadžment u sportu*. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu.
3. Beech, J. & Chadwick, S. (2004) *Sportski menadžment*. Zagreb: Mate.
4. Katwala S. (2000) *Democratising Global Sport*, London: The Foreign Policy Centre.
5. Plojović Š. (2005) Managing the Reorganization in Sports Clubs, *Fizička kultura : spisanje na Sojuzot na pedagogite za fizička kultura na Makedonija*, 33 (2), str. 138-139.
6. Plojović Š. (2008) Statistic aspect on plainning process, *Fizička kultura : spisanje na Sojuzot na pedagogite za fizička kultura na Makedonija*, 36 (1), str. 103-105.
7. Šunje, A. (2002) *Top menadžer, vizionar i strateg*. Sarajevo: Tirada.
8. Šurbatović J. (2009) *Menadžment u sportu u zemljama u tranziciji*, Beograd.
9. Tomić, M. (2007) *Sportski menadžment*. Beograd: Data status.

10. Thoma J. E., Chalip L., (1996) *Sport Governance in the Global Community*. Morgantown: Fitness Information Technology.

RESUME

This paper presents an objective scientific analysis of the sports market of Sarajevo Canton in the process of transition of Bosnian society based on the concept of modern marketing. The conducted research had a phase character and included analysing the representation of sports products on the market that are offered by domestic and international sports organizations as well as the consumption of sports products in the form of sports and recreational facilities.

The aim and purpose of the research related to the analysis of the distribution of sporting goods (basic and complementary sports products) that are offered on the sports market, and whose sports, according to previous research, have had a high level of marketing and entrepreneurial potential. Based on that, we assessed the transition potential of the sports market by making target segments of sport consumers (citizens) who consume sports products.

Data collection was conducted in two phases that are related to sports and the general public as information sources in the context of a marketing analysis of the targeted public. The survey included variables that affect the Bosnian transition opportunities and potentials of sports market of Sarajevo Canton, and on the basis of the estimated quality of individual Bosnian sports, their attractiveness and monitoring via TV. An important segment of the analysis were demographic factors that contribute to a better perception of the sports product by potential customers (population, gender, age, educational structure, employment, monthly salary etc.).

The research results clearly indicate that an increase in investment in sports activity will increase the demand for sporting goods in Sarajevo Canton and thus reinforce its overall transition potentials. It was also concluded that the transition potential of Bosnian sport depends on the transfer of modern knowledge about sports by increasing the level of education of sports managers. Further analyzes have shown that there is a need of the general public for quality sports products whether they are offered directly on the sports field or on television.

In this regard, it was found that the development potential of sports markets of Sarajevo Canton depends on a greater representation of top-level sport.